04/10/2025

4 Οκτωβρίου: Εορτάζει ο Άγιος Ιερόθεος, Επίσκοπος Αθηνών

/ Βίοι Αγίων

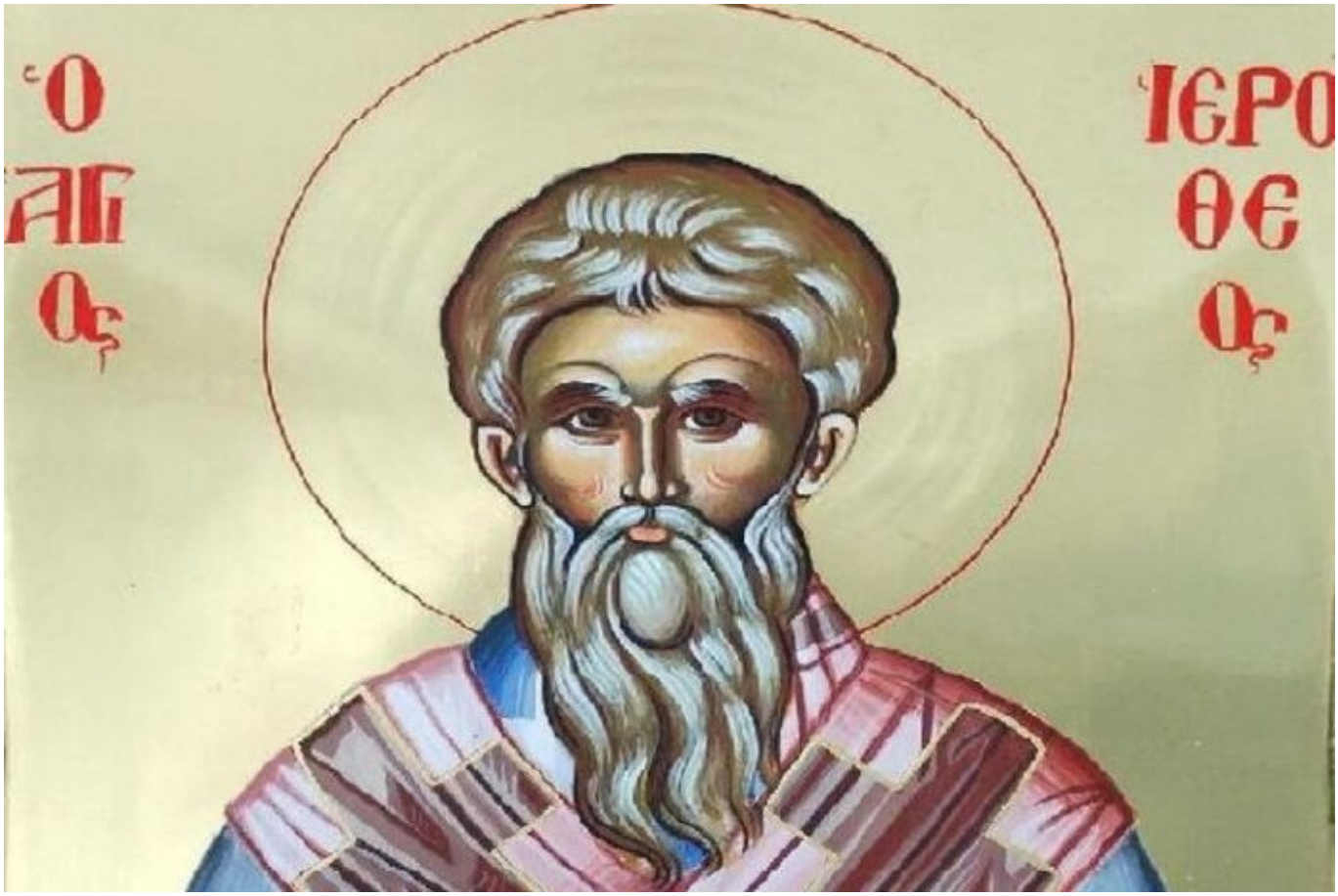

Σήμερα, 4 Οκτωβρίου, η Εκκλησία τιμά τη μνήμη του Αγίου Ιεροθέου, επισκόπου Αθηνών, ο οποίος ήταν μέλος της Βουλής του Αρείου Πάγου, όπως ο Άγιος Διονύσιος που εορτάσαμε χθες, του Οσίου Θεοδώρου, επισκόπου Ταμασού, καθώς και του Αγίου Ιωάννου του Λαμπαδιστού του θαυματουργού. Επίσης, εορτάζουμε τη μνήμη του Αγίου Μάρτυρος Αύδακτου και της κόρης του Καλλισθένης.

- Του ΛΑΜΠΡΟΥ Κ. ΣΚΟΝΤΖΟΥ, Θεολόγου – Καθηγητού

Άγιος Ιερόθεος: Ο θεόληπτος πρώτος Επίσκοπος των Αθηνών

Η πόλη των Αθηνών κατέστη, από τα πανάρχαια χρόνια η κοιτίδα του παγκόσμιου πολιτισμού. Σε αυτή γεννήθηκε η πρώτη δημοκρατία στον κόσμο και για πρώτη φορά ο άνθρωπος αναδείχτηκε σε αξία και άρχισαν να γίνονται σεβαστά τα ανθρώπινα δικαιώματα. Σε αυτή γεννήθηκαν και έδρασαν οι μέγιστοι φιλόσοφοι της αρχαιότητας, καλλιεργήθηκαν τα γράμματα και η τέχνη έφτασε στο αποκορύφωμά της. Αλλά η πόλη αυτή της σοφίας και του πολιτισμού μπορεί να σεμνύνεται και για την χριστιανική της κληρονομία, στην οποία αναδείχτηκε μια πλειάδα αγίων, μαρτύρων και οσίων στο διάβα της ιστορίας της. Ένας από αυτούς είναι και ο **άγιος Ιερόθεος, ο πρώτος Επίσκοπός της.**

Η Εκκλησία των Αθηνών είναι αποστολική, διότι ιδρύθηκε από τον **απόστολο Παύλο,** κατά την **δεύτερη αποστολική** του **περιοδεία**, περί το **51 μ. Χ**. Όπως διαβάζουμε στο βιβλίο των **Πράξεων των Αποστόλων**, ο μέγας Απόστολος των Εθνών, περιόδευσε στην Ελλάδα, με τους συνεργάτες του **Σίλα** και **Τιμόθεο**. Μετά τους **Φιλίππους**, τη **Θεσσαλονίκη** και τη **Βέροια**, έφτασε ακτοπλοϊκώς στο **Φάληρο** και ανέβηκε στην **Αθήνα**, για να κηρύξει το Ευαγγέλιο στο **«Κλεινόν Άστυ»,** όπως αποκαλούνταν τότε, δηλαδή η **«ένδοξη πόλη»**, λόγω του αρχαίου κλέους της.

Αλλά αυτή δεν είχε πλέον την παλιά της δόξα και φήμη. Οι αρχαίοι μεγάλοι φιλόσοφοι εξέλειπαν και τη θέση τους πήραν μωροφιλόδοξοι και φιλοχρήματοι δάσκαλοι και οι παλιές ονομαστές σχολές είχαν περιπέσει σε παρακμή και έγιναν εστίες δεισιδαιμόνων τελετουργιών από αγύρτες της καταρρέουσας αρχαίας θρησκείας. Είναι πολύ σημαντικό το γεγονός ότι η ιστορία δεν κατέγραψε κανέναν σημαντικό φιλόσοφο, μετά τον 4ο π. Χ. αιώνα!

Ο απόστολος Παύλος, όπως αναφέρει το ιερό κείμενο, περιήλθε την πόλη και παροργίστηκε **«θεωροῦντι κατείδωλον οὖσαν τὴν πόλιν»** (Πραξ.17,16), δηλαδή γεμάτη με είδωλα. Ανάμεσά τους βρήκε τον βωμό **«Τω Αγνώστω Θεώ»**, δίνοντάς του το έναυσμα να μιλήσει για τον άγνωστο αυτόν Θεό, που είναι ο Τριαδικός Θεός. Κλήθηκε να μιλήσει στον **Άρειο Πάγο**, εκφωνώντας μια καταπληκτική ομιλία, την οποία μας διέσωσε ο ιερός συγγραφέας των Πράξεων των Αποστόλων (17, 22-34) και η οποία δυστυχώς δεν είχε σημαντικά αποτελέσματα. Μάλλον λοιδορίες έλαβε από τους μωροφιλόδοξους παγανιστές ακροατές του, κυρίως όταν άκουσαν για ανάσταση νεκρών.

Παρά ταύτα, **«τινὲς δὲ ἄνδρες κολληθέντες αὐτῷ ἐπίστευσαν, ἐν οἷς καὶ Διονύσιος ὁ ᾽Αρεοπαγίτης καὶ γυνὴ ὀνόματι Δάμαρις καὶ ἕτεροι σὺν αὐτοῖς»** (Πραξ.17,34). Ανάμεσά τους και ο Ιερόθεος, ο οποίος ευτύχησε να γίνει ο πρώτος Επίσκοπος της Εκκλησίας των Αθηνών.

Τόσο ο Διονύσιος ο Αρεοπαγίτης, όσο και ο Ιερόθεος ανήκαν στην πνευματική αριστοκρατία των Αθηνών, ήταν ανώτατοι δικαστές, μέλη του Αρείου Πάγου. Οι δύο άνδρες αποτελούσαν τα δύο από τα εννέα μέλη του Ανωτάτου αθηναϊκού Δικαστηρίου, λειτουργία πραγματικά κορυφαία στην αθηναϊκή κοινωνία.

Ο Ιερόθεος γεννήθηκε στην Αθήνα περί τα τέλη του $1^{ου}$ π. Χ. αιώνα, στα χρόνια του αυτοκράτορας της Ρώμης ήταν ο **Αύγουστος** (27 π. Χ.- 14 μ. Χ.), λίγο πριν τη Γέννηση του Χριστού. Καταγόταν από επιφανή οικογένεια και είχε λάβει την ανώτερη μόρφωση που λάμβαναν οι ευγενείς Αθηναίοι. Είχε σπουδάσει κύρια την πλατωνική φιλοσοφία στην φημισμένη **Φιλοσοφική Σχολή των Αθηνών**, η οποία είχε ακόμα κάποια από την αίγλη του παρελθόντος.

Η παράδοση τον θέλει να ήταν ευσεβής και θεοσεβούμενος, εκτελώντας με ακρίβεια τις θρησκευτικές του υποχρεώσεις στις δημόσιες λατρείες των **«θεών»** της πόλεως. Μάλιστα υπάρχει η πληροφορία ότι είχε μυηθεί και στα **Ελευσίνια Μυστήρια**, στα οποία είχαν το προνόμιο να μυούνται οι μορφωμένοι αριστοκράτες. Όμως ο ίδιος, παρά την εκτέλεση των θρησκευτικών καθηκόντων του και τη δημόσια δήλωση ευσέβειας στην κρατική λατρεία, ως ανώτατο κρατικό όργανο, στο βάθος της ψυχής του ήταν αγνωστικιστής, μη μπορώντας να συμβιβαστεί με τους πρωτογονισμούς της αρχαίας παγανιστικής θρησκείας και κύρια με την δεισιδαιμονία, η οποία είχε βυθιστεί η αθηναϊκή κοινωνία της εποχής του.

Επίσης αναφέρεται ως δίκαιος και ανθρωπιστής, τόσο στη άσκηση των δικαστικών του καθηκόντων, όσο και στην ιδιωτική του ζωή, έχοντας χαραγμένο στη ψυχή του τον έμφυτο ηθικό νόμο, τον οποίο υπαγόρευσε ο Δημιουργός στην ανθρώπινη φύση όταν έπλασε τον άνθρωπο, και για τούτο απολάμβανε την εκτίμηση των συμπολιτών του.

Το κήρυγμα του αποστόλου Παύλου είχε, όπως προαναφέραμε, πολύ περιορισμένο αποτέλεσμα, παρά το γεγονός ότι ο μεγάλος απόστολος εξάντλησε τις γνώσεις του στην ελληνική φιλοσοφία και τη ρητορική του ικανότητα. Η δεισιδαιμονία και η πνευματική κατάπτωση των αθηναίων εμπόδισαν να καρποφορήσει το κήρυγμά του στην εν Χριστώ σωτηρία.

Φαίνεται πως ο αγνωστικιστής Ιερόθεος άκουσε με προσοχή τις αρχές της νέας πίστης και σαγηνεύτηκε από τα μηνύματα του Ευαγγελίου. Με πνεύμα ταπείνωσης άνοιξε την καρδιά του να εισέλθει το **«φως το αληθινόν, ο φωτίζει πάντα άνθρωπον ερχόμενον εις τον κόσμον»** (Ιωάν.1,9), και γέμισε την, άδεια από πνευματικότητα, ψυχή του με την μυστική ενέργεια του Αγίου Πνεύματος. Ύστερα από μια σύντομη κατήχηση έλαβε το άγιο Βάπτισμα και εντάχτηκε στην ολιγομελή νεαρή Εκκλησία των Αθηνών.

Ως χριστιανός πια ο Ιερόθεος άλλαξε η ζωή του. Η πίστη του στο Χριστό, τον αληθινό σαρκωμένο Θεό, δυνάμωνε συνεχώς, ώστε σύντομα αναδείχτηκε σημαίνον μέλος της Εκκλησίας των Αθηνών, εξελέγη ο πρώτος Επίσκοπός της, προφανώς χειροτονούμενος από τον απόστολο Παύλο, πριν αναχωρήσει για την Κόρινθο.

Ο βυζαντινός λόγιος και εκκλησιαστικός συγγραφέας **Ευθύμιος Ζυγαβινός** (1050-1120), διασώζοντας αρχαία παράδοση, αναφέρει πως ο Ιερόθεος ήταν ο πρώτος που γνωρίστηκε με τον Παύλο και πως αυτός τον γνώρισε στον συνάδελφό του αρεοπαγίτη **Διονύσιο**. Ίσως γι’ αυτό και ο ιερός συγγραφέας του Βιβλίου των Πράξεων των Αποστόλων δεν τον αναφέρει μεταξύ των προσώπων, οι οποίοι προσκολλήθηκαν στον Παύλο, διότι ήδη ο Ιερόθεος, πριν από αυτούς, είχε πιστέψει στο κήρυγμά του, είχε βαπτισθεί και χειροτονηθεί Επίσκοπος των Αθηνών. Δεν ήταν απλά προσκολλώμενος στον Παύλο, αλλά ενταγμένος ήδη στην νεαρή Εκκλησία των Αθηνών. Επίσης ο Ζυγαβηνός αναφέρει την πληροφορία ότι ο Ιερόθεος υπήρξε διδάσκαλος του Διονυσίου. Αυτό βεβαιώνουν και τα λεγόμενα περίφημα **«Αρεοπαγιτικά Συγγράμματα»**, τα οποία αποδίδονται στον άγιο Διονύσιο τον Αρεοπαγίτη.

Ο Ιερόθεος, ως Επίσκοπος της Εκκλησίας των Αθηνών, αναδείχτηκε και ως ικανότατος εκκλησιαστικός άνδρας. Διακρίθηκε ως δυναμικός και χαρισματικός ιεράρχης, εργαζόμενος με ζήλο για την μεταστροφή πλήθους ειδωλολατρών στην Εκκλησία του Χριστού. Η σπουδαία μόρφωσή του, η φιλοσοφική του κατάρτιση, η ρητορική του δεινότητα, η κοινωνική του σημαίνουσα θέση και ο σεβασμός των Αθηναίων προς το πρόσωπό του, συντέλεσαν ώστε να εγκαταλείψουν την παρηκμασμένη ειδωλολατρία χιλιάδες παγανιστές και να ενταχτούν στην σωστική αγκαλιά της Εκκλησίας. Χάρις στη μεγάλη και δυναμική αυτή προσωπικότητα η Εκκλησία των Αθηνών εδραιώθηκε σε γερά θεμέλια και αύξανε, στην κοιτίδα του εθνισμού και των φανατικών παγανιστών.

Ο Ιερόθεος αναφέρεται και ως μεγάλος θεολόγος, στοχαστής και συγγραφέας. Όπως προαναφέραμε, υπήρξε ο διδάσκαλος του αγίου Διονυσίου, αλλά και του μεγάλου Απολογητή Αθηναίου **Αριστείδη**, ο οποίος ανάλαβε να υπερασπίσει την

διωκόμενη Εκκλησία και μαρτύρησε στις αρχές του 2ου μ. Χ. αιώνα. Θαυμασμό προκαλεί ο σωζόμενος κώδικας, ένα βαθυστόχαστο θεώρημα στο μυστήριο της Αγίας Τριάδος, το οποίο βρίσκεται στην βιβλιοθήκη της **Ιεράς Μονής της Μεγίστης Λαύρας του Αγίου Όρους** και αποδίδεται στον άγιο Ιερόθεο.

Αλλά ο Ιερόθεος διακρίθηκε και ως χαρισματικός εκκλησιαστικός υμνογράφος της αρχαίας Εκκλησίας. Τα **«Αρεοπαγιτικά Συγγράμματα»** διασώζουν την αρχέγονη παράδοση πως ο άγιος Ιερόθεος ήταν ένας από τους αγίους άνδρες, οι οποίοι ευτύχησαν να παραστούν στην εξόδιο ακολουθία της Υπεραγίας Θεοτόκου, μεταφερόμενος και αυτός με νεφέλη στην Ιερουσαλήμ. Αναφέρεται πως ο ιερός άνδρας προεξήρχε της κηδείας του θεοδόχου Σώματος της Θεομήτορος και έψαλε εξαίσιους ύμνους προς τιμήν Της, τους οποίους είχε συνθέσει ο ίδιος. Στον **Συναξαριστή του Βίκτωρος Ματθαίου** αναφέρεται πως **«όταν οι άγιοι Απόστολοι έφθασαν στον Τάφο της Κυρίας Θεοτόκου και αποχαιρετώντας Την, έκαστος έλεγε εγκώμια θεία και ένθεα προς Αυτήν, όλοι δε είπαν διάφορα εγκώμια. Ο Ιερόθεος είπε τοιαύτα εγκώμια, προς την Παναγία μας, που υπερέβαιναν όλων των άλλων, και τολμώ ειπείν, ήσαν τόσο εξαίρετα και καταπληκτικά, ώστε αυτοί οι άγιοι Άγγελοι δεν θα μπορούσαν, καταλεπτώς (με κάθε λεπτομέρεια), καθώς τα είπεν εκείνος»**.

Δεν έχουμε άλλες πληροφορίες για την κατοπινή δράση του αγίου Ιεροθέου. Είναι ευνόητο πως ο ζηλωτής και θεόληπτος ιεράρχης λάμπρυνε την Εκκλησία του Κλεινού Άστεως για πολλά χρόνια και διακόνησε το λαό του Θεού, δοξάζοντας το Θεό. Δεν γνωρίζουμε αν υπέστη διώξεις από τους φανατικούς παγανιστές, οι οποίοι έβλεπαν με πανικό να σβήνει η ειδωλολατρική πλάνη. Εικάζουμε πως θα υπέστη και αυτός διώξεις, όπως όλοι οι πιστοί των δύσκολων εκείνων χρόνων. Η παράδοση αναφέρει πως **κοιμήθηκε ειρηνικά σε βαθύ γήρας στα τέλη του 1ου μ. Χ. αιώνα** και ενταφιάστηκε στα **Μέγαρα** νότια του μικρού ναού της Θεοτόκου, τον οποίο είχε ανεγείρει ο ίδιος. Τον 11ο αιώνα ιδρύθηκε προς τιμήν του ομώνυμη Ιερά Μονή, και επανιδρύθηκε το 1930, όπου φυλάσσεται η τιμία και θαυματουργός κάρα του, ως πολύτιμος θησαυρός! Επίσης λείψανά του σώζονται στο Άγιον Όρος (Ι. Μ. Αγ. Παύλου) καθώς και στο παρεκκλήσιο του Αγίου Ανδρέα (Αρχιεπισκοπή Αθηνών). Στο προάστιο Περιστέρι Αττικής βρίσκεται περικαλλής ναός προς τιμήν του.

Η μνήμη του τιμάται στις **4 Οκτωβρίου**.